

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Εθνικόν και Καποδιστριακόν
Πανεπιστήμιον Αθηνών

Οι κοινωνικές παράμετροι της εκπαιδευτικής διαδικασίας

Ενότητες 3-4: Εισαγωγή στη θεωρία των παιδαγωγικών
πρακτικών του B. Bernstein

Αλεξάνδρα Βασιλοπούλου
Σχολή Επιστημών της Αγωγής

Τμήμα Εκπαίδευσης και Αγωγής στην Προσχολική
Ηλικία

Οι κοινωνικές παράμετροι της εκπαιδευτικής διαδικασίας

Χειμερινό εξάμηνο 2015

Διδάσκουσα: Αλεξάνδρα Βασιλοπούλου
avasil@ecd.uoa.gr

Μάθημα 3^ο- 4^ο: Εισαγωγή στη θεωρία των
παιδαγωγικών πρακτικών του B. Bernstein

Ερωτήματα

- 1) Πώς μπορούμε να αναλύσουμε διαφορετικές παιδαγωγικές πρακτικές;
- 2) Ποιες ταξικές παραδοχές (assumptions) εμπεριέχονται στις διαφορετικές παιδαγωγικές πρακτικές;
- 3) Ποιες οι εσωτερικές διαφοροποιήσεις διαφορετικών παιδαγωγικών;

Basil Bernstein

Θεωρία των παιδαγωγικών πρακτικών

- Bernstein, B. (1975) *Class, codes and control*, Vol. 3, London: Routledge & Kegan Paul.
- Bernstein, B. [1989,1991](2000) *Παιδαγωγικοί Κώδικες και Κοινωνικός Έλεγχος*, (εισαγωγή-μετάφραση Ι. Σολομών), Αθήνα: Αλεξάνδρεια.
- Bernstein, B. (1990) *The Structuring of Pedagogic Discourse, Class, codes and control*, Vol. 4, London: Routledge.
- Bernstein, B. [1996](2000 αναθεωρημένη έκδοση) *Pedagogy, Symbolic Control and Identity: Theory, Research, Critique*, Oxford: Rowman & Littlefield.

Θεωρία των παιδαγωγικών πρακτικών

- Διαφορετικές μορφές μετάδοσης της γνώσης συνδέονται με ταξικές παραδοχές των αναλυτικών προγραμμάτων και της παιδαγωγικής μεθόδου – οδηγούν στην εκπαιδευτική ανισότητα και στην αναπαραγωγή της κοινωνικής ανισότητας.
- Εξετάζονται οι κανόνες των πρακτικών: πώς επηρεάζουν το υπό μετάδοση περιεχόμενο, την παιδαγωγική σχέση (μεταδότη-δέκτη) αλλά και ομάδες με διαφορετική ταξική προέλευση (Bernstein 1990).
- Η μετάδοση διαφορετικών παιδαγωγικών κωδίκων παράγει διαφορετικές παιδαγωγικές ταυτότητες (Bernstein 2000).

Ορισμός παιδαγωγικών πρακτικών

(Bernstein 2000β, Sadovnik 1995)

Οι παιδαγωγικές πρακτικές είναι η πραγμάτωση των κατηγοριών: εξαρτώνται από τις σχέσεις μεταξύ των κατηγοριών (Bernstein 2000γ).

Πρακτική= το «μήνυμα» και το μέσον πρόσληψης μιας κατηγορίας.

Κείμενο αναφοράς

Bernstein, B. (2000α) «Περί ταξινόμησης και περιχάραξης» στο Παιδαγωγικοί Κώδικες και Κοινωνικός Έλεγχος, (εισαγωγή-μετάφραση Ι. Σολομών), Αθήνα: Αλεξάνδρεια.

Ο Bernstein για να περιγράψει το αναλυτικό πρόγραμμα και τις παιδαγωγικές πρακτικές χρησιμοποίησε τις έννοιες:

- Ταξινόμηση
- Περιχάραξη

➤ **Ταξινόμηση:** Ο βαθμός ισχύος των συνόρων
μεταξύ περιεχομένων

«ποιος» (διδάσκει, διδάσκεται) «τι» (διδάσκει,
διδάσκεται)

- **Περιχάραξη:** Ο βαθμός ελέγχου πάνω στο βηματισμό, επιλογή και οργάνωση της γνώσης. Μετάδοση γνώσης μέσα από παιδαγωγικές πρακτικές. «πώς» (διδάσκει, διδάσκεται) – το είδος της μετάδοσης

Κείμενο αναφοράς

Bernstein, B. (2000β) «Κοινωνική τάξη και παιδαγωγικές πρακτικές» στο *Παιδαγωγικοί Κώδικες και Κοινωνικός Έλεγχος*, (εισαγωγή-μετάφραση Ι. Σολομών), Αθήνα: Αλεξάνδρεια.

Παιδαγωγική πρακτική

A) Ως πολιτισμικός αναμεταδότης (cultural relay):

«Πώς» αναμεταδίδεται **ΜΟΡΦΗ**

1) Ιεραρχικοί Κανόνες

2) Κανόνες Διαδοχής

3) Κανόνες Κριτηρίων

B) «Τι» αναμεταδίδει η παιδαγωγική πρακτική

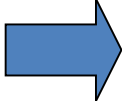
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ

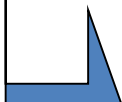
(Bernstein 2000β)

Παιδαγωγική πρακτική ως πολιτισμικός αναμεταδότης
(cultural relay):

A) «Πώς» αναμεταδίδεται **ΜΟΡΦΗ**

1) Ιεραρχικοί Κανόνες ρυθμιστικοί κανόνες

2) Κανόνες Διαδοχής διδακτικοί κανόνες

3) Κανόνες Κριτηρίων

B) «Τι» αναμεταδίδεται **ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ**

(Bernstein 2000β)

Ο Bernstein (2000β) ανέλυσε δύο βασικούς τύπους παιδαγωγικής πρακτικής:

Ο ένας με σαφείς, ρητούς κανόνες →

- **Ορατή παιδαγωγική**

Ο άλλος με ασαφείς, έμμεσους κανόνες →

- **Αόρατη παιδαγωγική**

Ορατή παιδαγωγική:

➤ Ισχυρή ταξινόμηση +Τ

Διαφοροποιημένα γνωστικά αντικείμενα και δεξιότητες. ΑΠ κατατμημένο σε παραδοσιακά γνωστικά αντικείμενα.

➤ Ισχυρή περιχάραξη +Π

Σαφείς σχέσεις εξουσίας ανάμεσα σε μαθητές και εκπαιδευτικούς, σαφής επιβολή πειθαρχίας στην τάξη.

Γενικότερα: Σαφείς κανόνες πολιτισμικής αναμετάδοσης στον δέκτη.

Αόρατη παιδαγωγική:

➤ Ασθενής ταξινόμηση -Τ

Τείνουν να αναμεταδίδουν «συγχωνευμένες δεξιότητες» και γνωστικά αντικείμενα.

➤ Ασθενής περιχάραξη -Π

Άρρητες σχέσεις εξουσίας ανάμεσα σε μαθητές και εκπαιδευτικούς, οι μαθητές έχουν περισσότερη ελευθερία.

Γενικότερα: Ασαφείς κανόνες πολιτισμικής αναμετάδοσης στον δέκτη. Φαινομενικά ελάχιστος εξωτερικός καταναγκασμός. (Βλ. όμως Chouliaraki 1996, 1998)

Η μελέτη της σχολικής γνώσης (Whitty, Aggleton & Rowe 2002, Whitty 2007, Whitty 2010)

- Μελέτη διαθεματικότητας σε Αγγλικά δευτεροβάθμια σχολεία κατά τη δεκαετία του 1980.
- Σύνορα ανάμεσα στον θεμιτό και στον μη θεμιτό σχολικό λόγο.

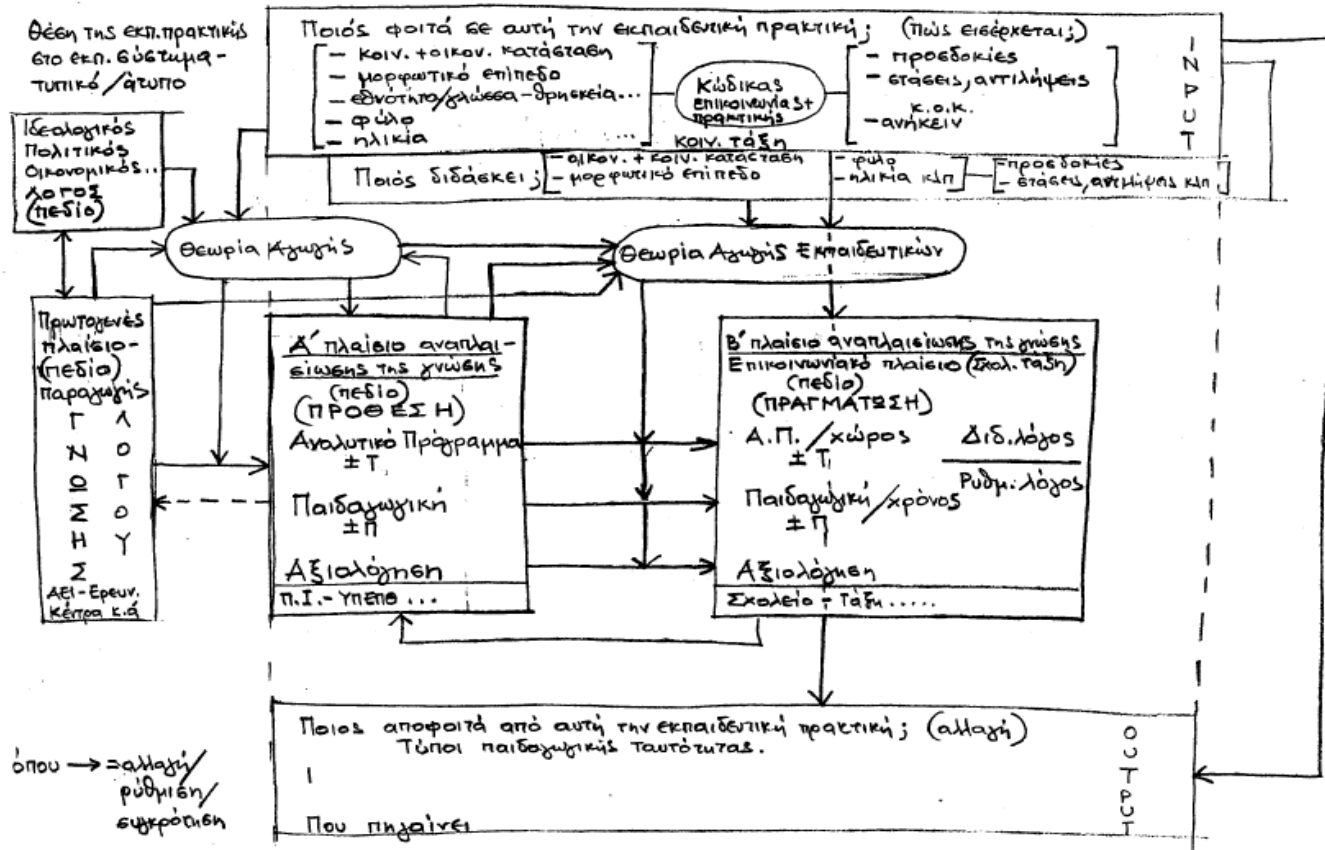

Σύνδεση γλωσσικών-παιδαγωγικών κωδίκων (Atkinson 1985: 149-150)

Δόθηκε μεγάλη έμφαση στη διάσταση των διεπιδραστικών πρακτικών και των νοημάτων στη θεωρία των γλωσσικών κωδίκων. Στην προέκτασή τους οι κώδικες αυτοί μελετήθηκαν ως πραγματώσεις διαφορετικών μορφών λόγου: κάθετου και οριζόντιου (Bernstein & Solomon 1999).

Σχήμα: Κοινωνιολογική Ανάλυση Εκπαιδευτικής Πρακτικής (Σολομών 1997)

(1.3)

ΣΧΗΜΑ: "ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ"

Σολομών, Ι. (1997) Σχήμα: Κοινωνιολογική Ανάλυση Εκπαιδευτικής Πρακτικής, στα πλαίσια του μαθήματος του Ι. Σολομών "Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης ΙΙ", εαρινό εξάμηνο 1997, Αθήνα: ΤΕΑΠΗ.

Βιβλιογραφία

- Atkinson, P. (1985) *Language, Structure and Reproduction: An introduction to the sociology of Basil Bernstein*, London: Methuen.
- Bernstein, B. (2000α)(γ' έκδοση) «Περί ταξινόμησης και περιχάραξης της εκπαιδευτικής γνώσης» στο *Παιδαγωγικοί Κώδικες και Κοινωνικός Έλεγχος*, (εισαγωγή-μετάφραση Ι. Σολομών), Αθήνα: Αλεξάνδρεια.
- Bernstein, B. (2000β)(γ' έκδοση) «Κοινωνική τάξη και παιδαγωγικές πρακτικές» στο *Παιδαγωγικοί Κώδικες και Κοινωνικός Έλεγχος*, (εισαγωγή-μετάφραση Ι. Σολομών), Αθήνα: Αλεξάνδρεια.
- Bernstein, B. (2000γ)(γ' έκδοση) «Κώδικες, τροπές και διαδικασία πολιτισμικής αναπαραγωγής» στο *Παιδαγωγικοί Κώδικες και Κοινωνικός Έλεγχος*, (εισαγωγή-μετάφραση Ι. Σολομών), Αθήνα: Αλεξάνδρεια.
- Bernstein, B. (1996/2000 αναθεωρημένη έκδοση) *Pedagogy, Symbolic Control and Identity: Theory, Research, Critique*, Oxford: Rowman & Littlefield.
- Chouliaraki, Lilie (1996) Regulative practices in a 'progressivist' classroom: 'good habits' as a 'disciplinary technology'. *Language and education*, 10 (2). pp. 103-118.
- Chouliaraki, L. (1998) "Regulation in 'progressivist' pedagogic discourse: individualized teacher-pupil talk, *Discourse & Society*, 9(1): 5-32.
- Σολομών, Ι. (1997) Σχήμα: Κοινωνιολογική Ανάλυση Εκπαιδευτικής Πρακτικής, στα πλαίσια του μαθήματος του Ι. Σολομών "Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης ΙΙ", εαρινό εξάμηνο 1997, Αθήνα: ΤΕΑΠΗ.
- Bernstein, B. & J. Solomon (1999) "Pedagogy, Identity and the Construction of a Theory of Symbolic Control': Basil Bernstein questioned by Joseph Solomon", *British Journal of Sociology of Education*, 20(2): 265-279.
- Whitty, G., Aggleton, P. & G. Rowe (2002) "School Knowledge and Social Education" στο G. Whitty *Making Sense of Education Policy*, London: Sage, σσ. 27-45.
- Whitty, G. (2007) *Κοινωνιολογία και σχολική γνώση*, Θεσσαλονίκη: Επίκεντρο.
- Whitty, G. (2010) Revisiting School Knowledge: some sociological perspectives on new school curricula, *European Journal of Education*, Vol. 45(1): 28-45.

Τέλος Ενότητας

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Αθηνών**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Σημειώματα

Σημείωμα Ιστορικού Εκδόσεων Έργου

Το παρόν έργο αποτελεί την έκδοση 1.0.

Έχουν προηγηθεί οι κάτωθι εκδόσεις:

- Έκδοση διαθέσιμη [εδώ](#).

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Εθνικών και Καποδιστριακών Πανεπιστημίων Αθηνών, Αλεξάνδρα Βασιλοπούλου 2015. Αλεξάνδρα Βασιλοπούλου. «Οι κοινωνικές παράμετροι της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Εισαγωγή». Έκδοση: 1.0. Αθήνα 2015.
Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση: opencourses.uoa.gr/courses/ECD105.

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά, Μη Εμπορική Χρήση Παρόμοια Διανομή 4.0 [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>

Ως **Μη Εμπορική** ορίζεται η χρήση:

- που δεν περιλαμβάνει άμεσο ή έμμεσο οικονομικό όφελος από την χρήση του έργου, για το διανομέα του έργου και αδειοδόχο
- που δεν περιλαμβάνει οικονομική συναλλαγή ως προϋπόθεση για τη χρήση ή πρόσβαση στο έργο
- που δεν προσπορίζει στο διανομέα του έργου και αδειοδόχο έμμεσο οικονομικό όφελος (π.χ. διαφημίσεις) από την προβολή του έργου σε διαδικτυακό τόπο

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων

Το Έργο αυτό κάνει χρήση των ακόλουθων έργων:

Εικόνες/Σχήματα/Διαγράμματα/Φωτογραφίες

Εικόνα 1: ΜΠΑΖΙΛ ΜΠΕΡΝΣΤΑΪΝ. Copyrighted. Σύνδεσμος: http://www.thefullwiki.org/Basil_Bernstein. Πηγή: www.thefullwiki.org.

Εικόνα 2: ΜΠΑΖΙΛ ΜΠΕΡΝΣΤΑΪΝ, Παιδαγωγικοί κώδικες και κοινωνικός έλεγχος. Copyright 2015 Alexandria Publications. Σύνδεσμος: <http://www.alexandria-publ.gr/book.php?id=147>. Πηγή: www.alexandria-publ.gr.

Εικόνα 3: Σολομών, Ι. (1997) Σχήμα: Κοινωνιολογική Ανάλυση Εκπαιδευτικής Πρακτικής, στα πλαίσια του μαθήματος του Ι. Σολομών "Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης ΙΙ", εαρινό εξάμηνο 1997, Αθήνα: ΤΕΑΠΗ. Copyrighted.

